

ks. Jarosław Staszewski SChr, Stargard Szczeciński

Bł. Juliana z Liège – apostołka Bożego Ciała

Zgodnie z XIII-wiecznym podaniem, Juliana w szesnastym roku życia, to jest w roku 1208, dostała pierwszej nadprzyrodzonej wizji, w której ujrzała lśniąca tarczę księżycą z widocznym na jej polu wyszczerbieniem. Juliana nie rozumiejąc uporczywie powtarzającego się zjawiska, podczas modlitwy prosiła Boga o światło konieczne do rozszyfrowaniu zagadki. W roku 1210 od samego Zbawiciela otrzymała następującą odpowiedź: „Księżyc obrazuje współczesny Kościół, część Księżycą przedstawia brak jednej uroczystości w Kościele”.

Tajemniczą wizję Juliana wyjawiała spowiednikowi. Jednak dopiero po dwudziestu latach Jan z Lozanny rozpoczął konsultacje z miejscowymi teologami na temat ustanowienia święta Bożego Ciała. W skład zwołanej w tym celu komisji weszli między innymi archidiakon Jakub Pantaleone z Troyes, późniejszy papież Urban IV, oraz prowincjał dominikanów Hugon a Santa Caro, późniejszy kardynał i legat papieski. Komisja stwierdziła, że objawienia Juliany nie stoją w sprzeczności z nauką Kościoła i święto Bożego Ciała może być ustanowione. Biskup Robert z Torote w roku 1246 wydał dekret *Inter alia miro*, którym wprowadził święto na terenie diecezji Liège. Jednak śmierć biskupa spowodowała, że rozporządzenie nie weszło w życie. Dopiero jesienią 1251 roku Hugon a Santa Caro, jako legat papieski na południowe Niemcy, pierwszy raz uroczystie celebrował nowe święto w kolegiacie św. Marcina w Liège. Do kalendarza rzymskiego święto Bożego Ciała wprowadził Urban IV bullą *Transiturus de hoc mundo* ogłoszoną w Orvieto 11 sierpnia 1264 roku.

Jedyną realizacją omawianego tematu w naszej rodzimej sztuce barokowej jest fresk Adama Swacha w Owińskach w Wielkopolsce. Malowidło wchodzi w skład cyklu fresków o tematyce cysterskiej powstałych z inicjatywy ksieni Joanny Malczewskiej w klasztorным kościele pod wezwaniem św. Jana Chrzciciela w latach 1729-1730. Z dużym prawdopodobieństwem możemy stwierdzić, że ksieni J. Malczewska była też autorką skomplikowanego i rozbudowanego programu ikonograficznego. Fresk pokrywa sklepienie nad nawą boczną i jest wpisany w stiukową, profilowaną ramę. Symultanicznie ukazuje trzy epizody związane z ustanowieniem święta Bożego Ciała.

W scenie po lewej stronie Adam Swach umieścił ołtarz, na którym ustawiona jest promienista monstrancja z Hostią. Nad ołtarzem unosi się anioł dzierżący banderolę z napisem: AD IMPLET OMNIA – Wszystko napelnia. Obok zobrazowano papieski dwór. Na złoconym tronie z purpurowym baldachimem zasiada papież Urban IV, odziany w kapę, w tiarze na głowie. Z jego lewej i prawej strony stoi po trzech kardynałów w komzach, mozzettach i biretach. Dalej dostrzec można biskupów w fioletowych sutannach, innych duchownych i ministranta z krzyżem procesyjnym oraz czterech gwardzistów szwajcarskich z halabardami.

Centralna scena ukazuje klęczącą Julianę w cysterskim habicie, przed którą zjawia się Chrystus. Zbawiciel, z widocznymi znakami męki, odziany w purpurowy płaszcz, zasiada na obłokach i opiera się o błękitny glob sfery niebieskiej. Prawą ręką wskazuje na świecąca tarczę księżycą z dobrze widocznym ciemnym wyszczerbieniem. Spojrzenie Chrystusa spoczywa na Julianie.

Ostatnią scenę wypełniają postacie trzech stojących i żywo gestykułujących mniszek. Środkowa z nich uniesioną ręką wskazuje na nadzwyczajną wizję. Przedmiotem widzenia jest znowu złocista tarcza z ciemnym wyszczerbieniem. Boży zamysł powołania nowego święta został objawiony nie tylko Julianie. Barokowi pisarze Jan Kwiatkiewicz i Paweł Radliński wspominają, że adresatem wizji była również siostra Izabela Ewa. Miało to uwiarygodnić widzenie i przekonać samą Julianę, że wizja nie jest jedynie złudzeniem.

Przedstawienie z monstrancją na ołtarzu ilustruje zapewne uroczyste ogłoszenie nowego święta. Możliwe, że jest to także ilustracja hołdu oddawanego Eucharystii przez Kościół, uobecniony poprzez dwór papieski. W sztuce polskiej doby baroku spotykamy jeszcze kilka wizerunków Urbana IV jako fundatora święta.

Lśniącą tarcza księżycą stała się atrybutem bł. Juliany. Możemy odnaleźć ją na fresku umieszczonym nad chórem muzycznym w owińskim kościele. Pod macierzyński płaszcz Matki Boskiej Miłosierdzia tulą się zastępy cystersów ze św. Benedyktem i św. Bernardem z Clairvaux na czele oraz cysterek z bł. Julianą w pierwszym rzędzie. Julianę rozpoznać możemy po trzymanej w dłoniach tarczy księżycy.

Mimo nikłej reprezentacji ikonograficznej, postać bł. Juliany wydaje się ważna, a jej cudowna wizja wręcz zasadnicza dla wprowadzenia święta Bożego Ciała. Zainteresowanie rodzimych artystów ustępuje miejsca zainteresowaniu kaznodziejów, którzy kreśląc literacki wizerunek bł. Juliany, prezentują czytelnikowi jej cudowną wizję. Przywoływanie postaci Juliany ma również niepoślednie znaczenie w uzasadnieniu eucharystycznej pobożności, w tym okazałości procesji Bożego Ciała.

■

Podpisy do ilustracji:

1. Adam Swach, *Geneza Bożego Ciała*. Pocysterski kościół pw. św. Jana Chrzciciela w Owińskach, 1729-1730
2. *Wizja błogosławionej Juliany* (fragment fresku *Geneza Bożego Ciała*)
3. Adam Swach, *Opieka Matki Bożej nad cystersami* (fragment). Pocysterski kościół pw. św. Jana Chrzciciela w Owińskach, 1729-1730